

MINISTER
Rodziny i Polityki Społecznej

Warszawa, dnia   października 2020 r.

DSR-IV.070.32.2020.MF

Pan
Stanisław Trociuk
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

Odpowiadając na pismo z dnia 22 września 2020 r., znak: III.7064.35.2018.JA, w sprawie realizacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r., sygn. akt K 38/13, uprzejmie informuję.

Realizacja głównego postulatu zgłaszanego przez środowiska osób niepełnosprawnych, którym jest realizacja wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r., sygn. akt K 38/13 jest kwestią niezwykle istotną.

W ww. wyroku Trybunał Konstytucyjny zakwestionował przepis art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych uzależniający prawo do świadczenia pielęgnacyjnego od daty powstania niepełnosprawności osoby wymagającej opieki.

Wprowadzenie zmian w warunkach przyznawania świadczeń dla opiekunów osób niepełnosprawnych, w szczególności w aspekcie realizacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego K 38/13, jak najbardziej wymaga rozwiązania.

Od realizacji ww. wyroku zależy kształt systemowego wsparcia opiekunów niesamodzielnych osób niepełnosprawnych, którzy zakończyli aktywność zawodową z powodu konieczności zapewnienia stałej opieki niepełnosprawnemu członkowi rodziny.

Jednakże, aby postulat dotyczący realizacji ww. wyroku Trybunału Konstytucyjnego mógł zostać zrealizowany niezbędne są zmiany w systemie orzecznictwa

o niepełnosprawności, w oparciu o który możliwe będzie wyodrębnienie spośród osób niepełnosprawnych - osób faktycznie niesamodzielnych, których funkcjonowanie bezwzględnie wymaga pomocy opiekuna uprawnionego do odpowiednich świadczeń opiekuńczych.

Działający pod przewodnictwem Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Pani Profesor Gertrudy Uścińskiej Międzyresortowy Zespół do Spraw Opracowania Systemu Orzekania o Niepełnosprawności oraz Niezdolności do Pracy – biorąc pod uwagę dotychczasowe funkcjonowanie systemów orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy w kontekście ich spójności i konieczności koordynacji działań lub możliwości zintegrowania – opracował projekt ustawy regulującej zakres orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy. Aktualnie, z uwagi na szczególnie skomplikowany charakter regulowanej materii dotyczącej praw osób niepełnosprawnych i orzecznictwa o niepełnosprawności, trwają analizy Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych w oparciu o przygotowany projekt. Po zakończeniu analiz, decyzja o dalszym procedowaniu projektowanych rozwiązań i podjęciu inicjatywy legislacyjnej zostanie rekomendowana Rządowi.

W związku z powyższym, wprowadzenie zmian dotyczących zwiększenia wsparcia opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych będzie możliwe do zrealizowania po wcześniejszym uregulowaniu kwestii podstawowej dla kształtu systemu świadczeń opiekuńczych, tj. ww. wyroku Trybunału Konstytucyjnego w oparciu o zreformowane orzecznictwo o niepełnosprawności.

Jednocześnie należy zauważyć, że wsparcie osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin to jeden z priorytetów aktualnej polityki rządu.

Dotychczasowe i obecne działania rządu Zjednoczonej Prawicy na rzecz poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych w istotny sposób przekładają się na zwiększenie wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Rząd Zjednoczonej Prawicy mając na uwadze trudną sytuację osób niepełnosprawnych, w ostatnim czasie podjął wiele działań poprawiających sytuację osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów.

W dniu 1 stycznia 2019 r. uruchomiony został państwowy fundusz celowy obecnie działający pod nazwą Fundusz Solidarnościowy. Z ww. Funduszu realizowane są programy obejmujące następujące obszary – usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych dla osób niepełnosprawnych, asystencja oraz świadczenia medyczne. Celem programów finansowanych z Funduszu Solidarnościowego jest udzielanie wsparcia osobom niepełnosprawnym, członkom ich rodzin oraz opiekunom.

Zgodnie z przedstawionym w dniu 29 listopada 2019 r. planem działania na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych, zwanym „planem wsparcia” na 2020 rok, obecnie kontynuowane są wszystkie programy ogłoszone w 2019 r. tj.:

- „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych” – edycja 2020, których celem jest m.in. zapewnienie wsparcia w formie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych oraz zwiększenie dostępności do tych usług osobom niepełnosprawnym do 75 r. życia, posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub równoważne oraz dzieciom do 16 r. życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji;
- „Opieka wytchnieniowa” – edycja 2020 adresowana do opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobą niepełnosprawną, wymagających wsparcia w postaci doraźnej, krótkotrwałej przerwy w sprawowaniu opieki, celem programu jest odciążenie opiekunów w wykonywaniu ich codziennych obowiązków m.in. poprzez zapewnienie im wsparcia w wykonywaniu dotychczasowych obowiązków lub zapewnienie zastępstwa, dzięki któremu opiekunowie zyskają czas dla siebie. Program zakłada wsparcie członków rodziny w opiece nad osobami niepełnosprawnymi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz orzeczeniami równoważnymi oraz dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności;
- „Centra opiekuńczo-mieszkalne” skierowane do dorosłych osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności poprzez umożliwienie im korzystania z systemu środowiskowego wsparcia i zwiększenie aktywnego uczestnictwa w życiu

społecznym oraz zapewnienie opieki i specjalistycznych usług dostosowanych do potrzeb osób, także oferty krótkoterminowych usług całodobowych w centrach opiekuńczo-mieszkalnych;

- „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – edycja 2019-2020, którego celem jest wprowadzenie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych przy wykonywaniu codziennych czynności oraz w funkcjonowaniu w życiu społecznym np. poprzez załatwianie spraw urzędowych czy pomoc osobom niepełnosprawnym w wyjściach umożliwiającym uczestnictwo w wydarzeniach społecznych, kulturalnych lub sportowych.

Ponadto w dniu 7 lipca 2020 r. Pan Minister Paweł Wdówik Sekretarz Stanu z upoważnienia Pani Marleny Małąg Ministra Rodziny i Polityki Społecznej podpisał Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” - edycja 2020-2021 wraz z ogłoszeniem o otwartym konkursie ofert w ramach Programu.

O dofinansowanie mogły do dnia 31 sierpnia br. ubiegać się organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 oraz w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r., poz. 1057) – posiadające statutowy zapis o prowadzeniu działań na rzecz osób niepełnosprawnych oraz prowadzące działalność na rzecz tych osób przez okres co najmniej 3 lat przed dniem złożenia ofert.

Głównym celem Programu jest rozpowszechnienie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla:

- 1) dzieci do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji w liczbie nie mniejszej niż 200 osób;
- 2) osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wydane na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

(Dz. U.z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.) albo orzeczenie równoważne do wyżej wymienionych, w liczbie nie mniejszej niż 600 osób.

Dodatkowo ze środków Funduszu Solidarnościowego jest finansowany program rządowy w zakresie wsparcia zdrowotnego tj. program Ministra Zdrowia pn.: „Świadczenia medyczne Narodowego Funduszu Zdrowia dla osób niepełnosprawnych na rok 2020”, którego celem jest wsparcie osoby niepełnosprawnej w osiągnięciu optymalnego poziomu funkcjonowania w środowisku fizycznym, społecznym i gospodarczym oraz utrzymanie go dzięki wsparciu z zakresu rehabilitacji leczniczej.

Poza tym, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom osób niepełnosprawnych znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, rząd przygotował ustawę z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. poz. 1622, z późn. zm.), której przepisy weszły w życie 1 października 2019 r.

Ustawa ta jest realizacją zapowiedzi złożonej przez Prezesa Rady Ministrów osobom niezdolnym do samodzielnej egzystencji, które ze względu na naruszenie sprawności organizmu są całkowicie zależne od wsparcia ze strony najbliższych oraz otoczenia, w tym instytucjonalnego, co potwierdza posiadane przez nie orzeczenie wydane przez właściwe organy stwierdzające ich niezdolność do samodzielnej egzystencji. Takie też grono uprawnionych wskazywali rodzice osób niepełnosprawnych protestujący w Sejmie w 2018 roku.

Podstawowym celem tej ustawy jest zapewnienie dodatkowych środków służących zaspokajaniu potrzeb życiowych osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, ze względu na zwiększone koszty związane z pielęgnacją, rehabilitacją i opieką medyczną w postaci świadczenia uzupełniającego.

Osobami uprawnionymi do tego świadczenia są osoby, które ukończyły 18 lat i których niezdolność do samodzielnej egzystencji została stwierdzona jednym z orzeczeń o niezdolności do samodzielnej egzystencji wydanym przez właściwe organy (ZUS, KRUS, MON, MSWiA, czy Służba Więzienna). Świadczenie uzupełniające przysługuje w wysokości nie wyższej niż 500 zł miesięcznie.

Ustalenie prawa do świadczenia uzupełniającego następuje na wniosek osoby uprawnionej, złożony do organu wypłacającego danej osobie świadczenia emerytalno-rentowe lub rentę socjalną, a w przypadku osób nieposiadających prawa do świadczeń finansowanych ze środków publicznych lub mających prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej – do ZUS.

Ponadto nowelizacja ustawy o rencie socjalnej z dnia 9 maja 2018 r. pozwoliła na wzrost wysokości renty socjalnej do poziomu najniższej renty wypłacanej przez ZUS z tytułu całkowitej niezdolności do pracy – głównego postulatu podnoszonego podczas protestu w 2018 r. osób niepełnosprawnych i ich opiekunów.

O osobach niepełnosprawnych i ich opiekunach nie zapomniano także wprowadzając tzw. Emeryturę+. W bieżącym roku, tak jak w roku ubiegłym, emeryci, w tym opiekunowie otrzymujący emerytury, otrzymali tzw. trzynaste emerytury w wysokości 1200 zł brutto, czyli dodatkowe roczne świadczenie pieniężne dla emerytów i rencistów gwarantowane ustawą z dnia 9 stycznia 2020 r. o dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów (Dz. U. z 2020 r. poz.321). Oprócz grupy emerytów świadczenie w wysokości 1200 zł brutto otrzymały także dorosłe osoby niepełnosprawne, które pobierają rentę socjalną.

Jednocześnie rząd Zjednoczonej Prawicy podjął działania zwiększające wsparcie finansowe dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów poprzez podwyższenie wysokości świadczeń opiekuńczych. W ramach przeprowadzonej w 2018 r. ustawowej weryfikacji świadczeń rodzinnych dokonano:

- podwyższenia – po raz pierwszy od 12 lat - kwoty zasiłku pielęgnacyjnego z kwoty 153 zł do 215,84 zł. Przy czym kwotę zasiłku pielęgnacyjnego od 1 listopada 2018 r. podwyższono do wysokości 184,42 zł (wzrost o 31,42 zł), natomiast od 1 listopada 2019 r. nastąpił kolejny wzrost kwoty zasiłku pielęgnacyjnego o 31,42 zł, tj. do wysokości 215,84 zł. W sumie wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wzrosła o 62,84 zł, tj. ok 40%;
- podwyższenia – od 1 listopada 2018 r., po raz pierwszy odkąd świadczenie to funkcjonuje, specjalnego zasiłku opiekuńczego o 100 zł (z kwoty 520 zł na 620 zł), tj. ok. 20% (i tym samym także podstawy opłacania, ze środków budżetu państwa, składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i zdrowotne

za opiekunów otrzymujących to świadczenie, w łącznej kwocie 226 zł miesięcznie, co daje łączne comiesięczne wsparcie ze środków budżetu państwa w ramach ww. świadczenia w wysokości 846 zł);

- podwyższenia – od 1 listopada 2018 r., po raz pierwszy odkad świadczenie to funkcjonuje, zasiłku dla opiekuna o 100 zł (z kwoty 520 zł na 620 zł), tj. ok. 20% (i tym samym także podstawy opłacania, ze środków budżetu państwa, składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i zdrowotne za opiekunów otrzymujących to świadczenie, w łącznej kwocie 226 zł miesięcznie, co daje łączne comiesięczne wsparcie ze środków budżetu państwa w ramach ww. świadczenia w wysokości 846 zł).

Dodatkowo, w celu zapewnienia kompleksowego wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin w dniu 9 maja 2018 r. uchwalona została ustawa o szczególnych rozwiązaniach wspierających osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności (Dz. U. 2028, poz. 932), która wprowadziła szczególne uprawnienia w dostępie do świadczeń opieki zdrowotnej, usług farmaceutycznych oraz wyrobów medycznych dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Ustawa weszła w życie 1 lipca 2018 r. Pierwszym szczególnym rozwiązaniem wprowadzonym przepisami ww. ustawy, przysługującym świadczeniobiorcom posiadającym orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, jest zniesienie okresów użytkowania wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie. Osoby te zyskały też prawo do korzystania ze świadczeń zdrowotnych i farmaceutycznych poza kolejnością. Ta grupa niepełnosprawnych ma również prawo do skorzystania ze świadczeń specjalistycznych bez konieczności uzyskania skierowania. Ustawa stanowi zatem gwarancję dostępu do rehabilitacji, do specjalistów, usług medycznych dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności w zakresie ich potrzeb.

Podkreślając istotę pozostałych działań realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych należy zaznaczyć, że aktualnie w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej trwają końcowe prace nad Strategią na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030. Działania zaplanowane w ramach realizacji założeń, a następnie wdrażania Strategii posłużą jako podstawa dla nowego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych, który

będzie oddziaływał na istotne obszary dla życia osób niepełnosprawnych takie jak: niezależne życie, zdrowie, edukacja, praca czy zabezpieczenie społeczne. Wypracowane w ten sposób rezultaty pozwolą na osiągnięcie celu głównego projektowanej Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030: zwiększenia poziomu włączenia osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe. Realizacja działań zawartych w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami umożliwi osobom z niepełnosprawnościami niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach, w taki sposób, aby mogły funkcjonować w społeczeństwie na zasadzie równości z innymi osobami.

Istotnym elementem systemu wsparcia osób niepełnosprawnych jest program „Dostępność Plus”. W resorcie rodziny i polityki społecznej trwają prace nad działaniami realizowanymi w ramach rządowego programu Dostępność Plus. Koordynatorem tego programu jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, a jego celem jest stworzenie przyjaznych warunków do życia dla wszystkich, dla osób o różnych potrzebach i możliwościach, a tym samym podniesienie jakości życia i zapewnienie niezależności życia także osobom o szczególnych potrzebach, w tym osobom starszym, niepełnosprawnym, o ograniczonych możliwościach mobilności i percepcji. Program to postulat nowych ram jakości życia, poprzez zapewnienie obywatelom równych szans w osiąganiu pozycji społecznej, możliwości samodzielnego funkcjonowania i udziału w różnych sferach życia. Jest on odpowiedzią na potrzeby osób starszych oraz osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności i powstał we współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz niepełnosprawnych i seniorów.

Z poważaniem

z up. Ministra Rodziny i Polityki Społecznej

Barbara Socha

Podsekretarz Stanu

/-podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/